



Svensk Handel

Detaljhandelsavtalet
samt Lager- och
E-handelsavtalet

Svensk Handels utgångspunkter för Avtal 25

Inledning

Den 31 mars 2025 löper kollektivavtalen mellan Svensk Handel och Handelsanställdas förbund ut. Nya avtal, för tiden från och med den 1 april 2025, ska tecknas för butiksanställda (Detaljhandelsavtalet) och för arbetare inom lager- och e-handel (Lager- och E-handelsavtalet). Svensk Handels ambition är att teckna kollektivavtal som stärker handelns konkurrenskraft och möjliggör för företag och anställda att växa och utvecklas, utifrån följande utgångspunkter.

Handelns betydelse för ekonomin

Konkurrenskraftiga svenska handelsföretag är en avgörande förutsättning för svensk ekonomi.

Handeln är en av de största källorna till skatteintäkter i Sverige. Branschen bidrog 2023 med 360 miljarder kronor i moms, sociala avgifter och inkomstskatter. Det motsvarade nästan var sjunde skattekrona. Dessa intäkter finansierar viktiga delar av välfärden som skola, vård och infrastruktur.

Handeln skapar även en betydande del av det svenska välståndet och stod 2023 för 11 procent av BNP.

Handeln driver också innovation och stora investeringar. Det är nödvändigt i en bransch som genomgår sin största transformation i modern tid. Digitaliseringens påverkan har accelererat under de senaste åren. Till det kommer behovet av en hållbar omställning. Förändrade krav och kundmönster innebär stora utmaningar, men också möjligheter. Svenska handelsföretag är ledande inom utveckling och användande av ny teknologi. Nya tjänsteerbjudanden, cirkulära affärsmodeller, förändrade butiksmiljöer och automatiserade lager är några exempel på anpassningen till de nya förutsättningarna.

Handelns betydelse för sysselsättningen

Konkurrenskraftiga svenska handelsföretag är också avgörande för den svenska sysselsättningen. Totalt arbetar närmare 600 000 människor inom den svenska handeln.

Mer än 7 000 företag och närmare 200 000 anställda omfattas av de två kollektivavtal som nu ska förhandlas. Detaljhandelsavtalet, som är det största kollektivavtalet på den privata arbetsmarknaden, omfattar mer än 6 000 företag och över 160 000 butiksanställda. Lager- och E-handelsavtalet omfattar mer än 1 000 företag och över 35 000 arbetare inom lager och e-handel.

Handeln är också den vanligaste vägen in på arbetsmarknaden för unga. Nästan var fjärde svensk som har ett arbete fick sin första anställning inom handeln. På Detaljhandelsavtalets område är 38 procent av de anställda 18-24 år, och på Lager- och E-handelsavtalets område är motsvarande andel 19 procent.

Ännu fler vill arbeta inom handeln. I Svenskt Näringslivs rekryteringsenkäter är Svensk Handels medlemsföretag regelmässigt bland de företag som uppger sig ha minst svårigheter att rekrytera nya medarbetare (2023/2024 på plats tre av 26 medlemsorganisationer).

De ekonomiska förutsättningarna

Lågkonjunkturen är inte över

Svensk ekonomi befinner sig i en lågkonjunktur som enligt Konjunkturinstitutet fortsätter att fördjupas. Bedömningen är att en vändning dröjer till det andra kvartalet 2025, och att lågkonjunkturen kvarstår även in i 2026.

Lågkonjunkturen i Sverige är framför allt ett resultat av att hushållens konsumtion har utvecklats svagt sedan 2022 då inflationen tog fart och räntekostnaderna för hushållen började stiga avsevärt. Under 2023 betalade de svenska hushållen 85 miljarder kronor mer i räntekostnader än året innan. För 2024 är prognosen att räntekostnaderna uppgick till 115 miljarder kronor mer än 2022. Detta kan jämföras med att de svenska hushållens sammanlagda köp i julhandelsmånaden december 2024 beräknas ha uppgått till 93 miljarder kronor.

Handeln har drabbats extra hårt

För handeln är nuvarande lågkonjunktur den djupaste kris som branschen genomgått sedan 1990-talet.

Från maj 2022 fram till augusti 2024 sjönk volymförsäljningen stadigt i detaljhandeln, med undantag för någon enstaka månad. Under 2024 återhämtade sig livsmedelshandeln något, och i sällanköpshandeln har mindre ökningarna i volym kunnat utläsas under de senaste månaderna. Försäljningsvolymerna är dock fortsatt långt ifrån vad som uppmättes innan lågkonjunkturen. Inom parthandeln har försäljningen i volym sjunkit under de senaste 23 månaderna.

Under de tre senaste åren har konkurserna stigit kraftigt inom näringslivet i stort och i synnerhet inom handeln där nära vart tjugonde detaljhandelsföretag har gått i konkurs.

Parallellt med ökande konkurstal har antalet varsel inom handeln varit höga. Under de senaste fyra åren har varseltalen ökat år för år och 2024 landade antalet varslade individer på strax över 9 000, nära tre gånger så många som under 2021.

Den internationella konkurrensen har ökat

I takt med e-handels tillväxt har stora delar av den svenska handeln under flera år utsatts för en allt hårdare internationell konkurrens. En potentiell kund kan på bara några minuter jämföra priser på den tänkta varan över hela världen i sin mobil. Det svenska handelsföretaget kan inte prissätta sin vara utifrån sina egna kostnader. Priset är redan satt på den globala marknaden, vilket sätter press på redan låga marginaler. Var tionde krona som svenska konsumenterna spenderade i e-handeln under november och december 2024 gick till utländska e-handelsföretag.

Hushållens framtidstro minskar

Den viktigaste faktorn för den långsamma tillväxten är att svenska hushåll fortsätter att vara återhållsamma i sin konsumtion. De senaste årens snabba prisökningar och räntehöjningar har gröpt ur hushållens reala disponibla inkomster och har påverkat synen på den egna ekonomin.

Konjunkturinstitutets undersökningar visar att hushållens syn på den egna ekonomin varit rekordlåg under de senaste åren och att den fortsatt att gå ner under hela perioden. Hushållens framtidstro om den egna ekonomin har däremot varit relativt positiv men på senare tid börjat minska, vilket talar för att en återhämtning med ökad konsumtion kan komma att dröja.

Handelsföretagens framtidstro fortsatt negativ

Handelsföretagens framtidstro har i genomsnitt stärkts under det senaste året enligt Svensk Handels mätningar. Det är dock från låga nivåer och det är fortsatt fler handelsföretag som har en negativ syn på kommande tre månader än de som har en positiv syn. Mest dämpat stämningsslag

är det inom sällanköpsvaruhandeln. Även större företag inom delbranschen drabbas nu av konkurser. Svensk Handel mäter handelsföretagens förväntningar avseende försäljning, antal anställda och lönsamhet. Anställningsplanerna är det som handelsföretagen är mest pessimistiska kring.

De närmaste framtidsutsikterna

Det är konsumtionen som kommer lyfta Sverige ur lågkonjunkturen. Hushållens disponibla inkomster förväntas öka snabbare under 2025 än under de föregående åren, och effekterna av de sjunkande räntorna förväntas få ett allt större genomslag.

Konjunkturinstitutets bedömning är dock att hushållen kommer att öka konsumtionen mindre än vad köpkraften tillåter och i stället prioritera sparandet under innevarande år. Detta innebär att handelsföretagen kommer att få det fortsatt tufft under åtminstone 2025. Det går att se ljuset i tunneln, men ingen vet med säkerhet hur lång tunneln är. Mycket talar för att handeln, som var den bransch som drabbades först av lågkonjunkturen, också blir bland de sista att lämna den bakom sig.

Handeln ska värna märket

Den svenska lönebildningsmodellen har i snart 30 år vilat på grunden att de avtalade kostnadsökningarna i de kollektivavtal som ingås inom industrin accepteras som norm också inom andra avtalsområden, det så kallade "märket". Att industrin är först ut och sätter märket beror på att det är den mest internationellt konkurrensutsatta sektorn, och därmed förväntas bäst kunna känna av vilka löneökningar Sverige tål.

Utgångspunkten för förhandlingarna inom industrin är industrins villkor och förhållanden men hänsyn ska också tas till den svenska ekonomin i dess helhet.

En förutsättning för att märkessättningen ska fungera är att den accepteras och följs av parterna över hela arbetsmarknaden. I annat fall kommer det inte gå att hålla ihop modellen. Att vitt skilda branscher med olika förutsättningar förväntas bära samma avtalade kostnadsökningar är inte utan utmaningar. Men i ett långsiktigt perspektiv är den nuvarande ordningen det bästa alternativet för både företag, anställda och Sverige som land. I jämförelse med vad som gällde tidigare har märkessättningen levererat en mer ordnad lönebildning med lägre kostnadsökningar för företagen, bättre reallöneutveckling för de anställda och färre konflikter på arbetsmarknaden. Även i jämförelse med omvärlden har den svenska modellen levererat. Ingen har hittills presenterat en alternativ modell som kan förväntas ge bättre utfall.

En grundläggande förutsättning i de kommande avtalsförhandlingarna inom handeln måste därför vara att de kollektivavtal som ingås ska vara på märket, allt sammanräknat.

Avtalsvillkoren måste bidra till att stärka handeln

Ingångslönerna bör inte höjas

Handeln har varit och är en viktig jobbmotor i Sverige. Tiotusentals individer får en anställning inom handeln varje år. Med en arbetslöshet på över åtta procent och en ungdomsarbetslöshet som överstiger 20 procent är det betydelsefullt inte bara för dem som får en anställning i handeln, utan även för samhället i stort.

Samtidigt är handelns ingångslöner – den lägsta lön som det är tillåtet för en arbetsgivare och en arbetssökande att överenskomma vid nyanställning – bland de högre på svensk arbetsmarknad.

Ingångslönen för en nyanställd 19-åring, utan utbildning eller erfarenhet, är idag 25 243 kronor i butik och 28 225 kronor inom lager- och e-handel. Till detta tillkommer ob-ersättningar vid arbete kvällar och helger.

Högre kostnader för att nyanställa minskar möjligheterna att nyanställa. Det får konsekvenser för företag och individer, men också för samhället i stort. Trösklarna till en anställning inom handeln bör inte höjas ytterligare.

Möjligheterna till individuell löneutveckling bör förbättras

Lönestrukturen för butiksanställda och för arbetare inom lager och e-handel är sammanpressad. Löneskillnaderna är små både vid jämförelse mellan dem som har mångårig erfarenhet och dem som inte har det, och vid jämförelser inom respektive grupp.

Ett skäl till det är de höga ingångslönerna. Men den sammanpressade lönestrukturen beror också på att möjligheterna till individuell löneutveckling inom ramen för löneutrymmet idag är mycket begränsade. För att en arbetsgivare ska kunna fördela löneutrymmet på annat sätt än genom att alla får exakt samma löneökning, krävs en överenskommelse med den lokala fackliga organisationen. När det inte finns någon facklig företrädare med sådant mandat måste överenskommelsen ingås med en avdelningsombudsman. Det skapar trösklar som försvårar individuell löneutveckling och idag är sådana överenskommelser inte vanligt förekommande.

Ökade möjligheter till individuell löneutveckling är inte bara av värde för de individer som utvecklas i sin anställning, utan också för branschen då det kan bidra till att fler anställda väljer att stanna längre inom handeln och utvecklas där. För att förbättra möjligheterna till individuell löneutveckling bör arbetsgivare få möjlighet att fördela en del av löneutrymmet individuellt utifrån bland annat de anställdas ansvar, kompetens och prestation, utan krav på lokal överenskommelse.

I butik är även ob-ersättningen – den förhöjda ersättningen vid arbete på kvällar och helger – en anledning till att löneskillnaderna mellan anställda med mer respektive mindre erfarenhet är små. 2023 var den genomsnittliga ob-ersättningen bland butiksanställda mellan 18-24 år drygt 35 kronor per arbetad timme, att jämföra med knappt 25 kronor per arbetad timme bland butiksanställda som var 25 år eller äldre. Omräknat till en månads heltidsarbete motsvarar skillnaden mer än 1 750 kronor per månad. Sammantaget utgör ob-ersättningen ungefär 15 procent av den totala lönesumman. Det är alltså en stor del av lönen som baseras på *när* arbetet utförs, snarare än på *vilket* arbete som utförs och *hur* det utförs. Det finns skäl att se över hur delar av den lönesumman kan användas till andra lönesatsningar.

Rätt bemanningsmöjligheter är avgörande för handeln

Handelns kundmönster är i hög grad varierande och oregelbundna, och arbete måste kunna förläggas i den utsträckning och på de tider då det finns behov av det. Det är en avgörande konkurrenskraftsfråga, både i intäkts- och kostnadshänseende. Det senare gäller inte minst den svenska handeln som bär bland Europas och världens högsta arbetskraftskostnader.

Gemensamt för både butiker och lager är att arbete i relativt hög utsträckning behöver förläggas till kvällar och helger, och i vissa fall även till nätter.

I många verksamheter förekommer också tydliga variationer i arbetskraftsbehov under olika delar av året. Det behöver hanteras exempelvis genom att de anställdas arbetstid varierar under året, genom visstidsanställningar eller genom inhyrning från bemanningsföretag.

I butik görs en stor andel av kundernas samlade inköp på begränsade tider under veckan, exempelvis under ett par timmar på vardagskvällar och några timmar på helgerna. Det finns då mer arbete att utföra i butiken än under övrig tid. Därför finns det både behov och möjlighet att anställa personal som förstärker bemanningen på de tiderna jämfört med under veckan i övrigt, vilket är

det huvudsakliga skälet till att det är en högre andel deltidsanställningar i butik än på exempelvis lager.

Butiker utmärks också av att de ofta är relativt små arbetsplatser, vilket kan innebära särskilda utmaningar vid oplanerad frånvaro på grund av exempelvis sjukdom eller vård av barn. Medan det på större arbetsplatser kan vara möjligt att planera för en viss frånvaro behöver man här i högre utsträckning lösa frånvaron med kort varsel, till exempel genom schemaändringar, genom vikarier, genom inhyrning från bemanningsföretag eller genom att deltidsanställda väljer att arbeta extra pass.

Sammantaget innebär handelns särskilda förutsättningar en stor komplexitet i bemanningshänseende. Det är av avgörande betydelse att kollektivavtalen beaktar handelns förutsättningar och ger verksamheterna möjlighet att bemanna utifrån dem.